

Медийната грамотност като част от публична компетентност за участие в дигитална среда

Добринка Пейчева^x

Статията е посветена на медийната грамотност като елемент от публичните компетенции за участие в дигитална среда. Осъществена е в рамките на национален проект “Европейски подход за публични компетенции и участие в дигитална среда“ с ръководител Добринка Пейчева (ЮЗУ “Н.Рилски“) по линия на Наредба №9 на Министерството на образованието и науката през 2014.

На базата на историческа ретроспекция и наличие на европейски и национални регламентационни основания се разкрива състоянието на медийната грамотност като предпоставка за компетентно участие в дигитални условия

Ключови думи: медийна грамотност; медийно образование; медиализация; дигитална среда

Исторически преглед

През 60-те и 70-те години на ХХ век в България възниква необходимостта от научна дисциплина, съчетаваща педагогиката и медиите, която да отговори на множеството проблеми, свързани с нарастващото въздействие на медиите върху хората от различните възрастови групи. Тази дисциплина се разгърна с различни наименования: медийна грамотност (media literacy) медийно образование (media education) дигитална компетентност (digital competency) и пр. Първоначално в България се предпочита терминът „медийна педагогика“, но в последствие по-широк прием получи термина медийна грамотност (media literacy).

Първата лекция по медийна педагогика в България е прочетена на 20 май 2002 г. пред студенти от специалност „Връзки с обществеността” на Факултета по журналистика и масова комуникация при Софийския университет “Св. Кл. Охридски” в резултат на инициатива на проф. Минка Златева.

В края на 2002 г. във Факултета е защитена и първата в България дипломна работа по медийна педагогика, а през 2011 год. е защитена в НБУ първата докторска дисертация по медийна грамотност от Ралица Филипова.

През учебната 2003/2004 г. е въведена и дисциплината “Медийна педагогика” в магистърска програма „Публична комуникация” на катедрата на ЮНЕСКО „Комуникация и връзки с обществеността” на ФЖМК при Софийския университет „Св. Климент Охридски”.

Бакалавърска програма към Педагогически факултет с наименование „Педагогика на масовата и художествена комуникация” с четиригодишен срок на обучение стартира от 2007 година по инициатива на проф. Божидар Ангелов, а магистърска програма със същото наименование – още от 1997 г. Вече има 3 бакалавърски випуска завършили тази специалност. Практиката на студентите е осигурена в най-гледаната български телевизионен канал ВТВ. В тази телевизия има назначени на работа няколко випусника на магистърската програма.

Важен етап в развитие на осмислянето на медийното образование предствлява Болонският процес (който започва от 1999 с подписването на Болонската декларация от българска страна) и координиране на университетската система в България с тази на европейските страни. В тази връзка важна част представлява необходимостта от активно и творческо използване на медиите от младите хора; изграждане у тях на критичен подход към медиите и насърчаване на многообразието на гледни точки, насочени към местната и регионална идентичност.

Друг важен момент в развитието на политиките на медийното образование е процесът на евроинтеграция на България; в който съществена роля играе адаптацията на българската образователна система към утвърдени международни стандарти, широко разпространени в Европейския съюз, където добре информирани и политически зрели граждани представляват основата на едно плуралистично общество. Важна част от адаптацията на българската образователна система през този период представлява развитието на умения у младите хора за компетентно и творческо използване на медиите и на критичен подход към медийните продукти.

В политиките за медийното образование поредицата от Европейски препоръки се отнасят основно до преподавателите и учащите, свързани с преподаването и изучаването на медийната грамотност. На представителите на неправителствените организации се отрежда значително по-малка роля.

Ролята на Европейския парламент и неговата комисия на медиите и образованието са друг важен фактор за придвижването на този процес. Свързани са и с приемането и ратифицирането на Европейските официални документи на конкретната медийна проблематика. В български условия в тази връзка най-ярко се проявява ролята на Парламента. Разпространението на интернет сред младите хора е специален акцент. Дискусиите са свързани с положителните и отрицателните страни на интернет общуването. Парламентът подчертава необходимостта от медийно образование и разработка на умения за работа с интернет и новите медии за хора от всички възрасти ¹.

Не малка е и ролята на Министерството на образованието, младежта и науката в разпространението и създаване на множество документи с отношение към проблема, включително и като посредник за организиране на множество семинари, конкурси, проектни предложения и пр. в областта на медийната грамотност. В рамките на европейските рекомендации, касаещи медийната грамотност и на европейската програма 2020 на официално правителствено ниво са приети и публикуване поредица от стратегии, становища наръчници и пр.

Основните европейски и правителствени проекти, програми и технологични инициативи, които се отнасят до медийното образование в България са:

1. Национална стратегия за въвеждане на ИКТ в българските училища².
2. Национална програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в училище" 2013 г.³
3. Наръчник по интернет грамотност. Издателство на Съвета на Европа .Секция по медии и информационно общество. Директорат по права на човека и правни въпроси.
4. Резолюция на Европейския парламент от 16 декември 2008 г. относно медийната грамотност в дигиталния свят (2008/2129 (INI).
5. Национална стратегия за учене през целия живот (УЦЖ) ⁴
6. Учене и иновативност чрез информационните и комуникационните технологии в европейското училище –2011⁵

7. Национална програма „Дигитална България 2015” Националната програма има за цел да дефинира параметрите (мерки, отговорни институции, срокове, бюджет) за развитие на информационното общество (ИО) в България и да подпомогне изпълнението на европейските направления и задачи, описани в Дигитална програма на Европа (ЦПЕ) по отношение на социалния и икономически потенциал на информационните и комуникационни технологии (ИКТ), както и интернет до 2015 г.⁶

8. Препоръка на комисията от 20.8.2009 относно медийната грамотност в цифрова среда за по-конкурентоспособна аудиовизуална индустрия и индустрия на съдържанието и за приобщаващо общество на знанието.

9. Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж „Европа 2020”.

10. Заключение на Съвета от 12 май 2009 г. относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението (ЕТ 2020).

11. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и комитета на регионите „Нови умения- за нови работни места. Изпреварващо предвиждане на потребностите на пазара на труда и осигуряване на съответстващи на тях умения”;

12. Европейска квалификационна рамка за учене през целия живот (EQF);

13. Национална стратегия за младежта (2010 – 2020).

14. Национална стратегия за въвеждане на ИКТ в българските училища.

15. Национална стратегия за учене през целия живот (УЦЖ) за периода 2008 – 2013.

16. План за действие за 2012-2013, в изпълнение на t Национална стратегия за учене през целия живот 2008-2013.⁷

В нито един официален документ на Министерството на образованието, науката и младежта обаче няма специално включени текстове за необходимостта от медийна и информационна грамотност в образователните структури. Европейските текстове, касаещи включването на медийната грамотност в училищата не са взети предвид, включително и в проекта за нов образователен закон.

В член 75. (1) на новия Закон за образованието (2013 г.) са включени някои от ключовите компоненти на медийна компетентност- дигитални компетенции; социална и гражданска компетентност; инициатива и предприемачеството; култура на информираността и умения за творческо изразяване; способността за устойчиво

развитие в подкрепа и здравословен начин на живот и т.н, но не са категоризирани към медийната и информационна грамотност.

Ролята на медийната грамотност се осъзнава и манифестира най-вече от изследователите. Тя се има предвид и като механизъм за редуциране на съвременната криза. Медийното образование се представя като един от инструментите за решаване на проблемите на съвременната криза в образователната система. Едно от последните изследвания, ръководено от проф. Мария Попова от Нов български университет, има предвид медийното образование в решаването на проблемите на съвременната криза в образователната система. Една от най-големите образователни конференции в България през 2013 г., озаглавена „Срещу кризата в образователната система”, бе посветена на тази тема. В нея освен учени взеха участие представители на политиката, регулацията на медиите, хора от бизнеса, неправителствения сектор и пр.

Други основни актьори на медийното образование са неправителствени организации, професионалните сдружения, както и семействата – всички те са призвани да съдействат за медийното образование на подрастващите.

Най-важен субект би трябвало да бъде държавата. Нейната водеща роля в законодателна и изпълнителска сфера е определяща и в тази тематика. За да може България да се похвали с концепция за медийното образование трябва да се осъществи съобразяване на законодателните и изпълнителски документи с европейските рекомендации. Още повече, че целеви групи на медийното образование днес са не само деца и младежи, но и възрастни хора, хора с увреждания; т.е. налице са предпоставки за осъзнаване на необходимостта от разширяване обхвата на медийното образование сред цялото общество.

Може да се обобщи, че някои официални инициативи са допринесли за медийното образование, но не е експлицирана програма към тях и активна национална стратегия.

Понятийна рамка

Няма официално наименование и дефиниция за медийното образование. Често се свързва с дигиталната култура и компетентност, които са едни от компонентите на медийната грамотност. Повечето от изследователите и занимаващите се с медии от неправителствените организации са приели европейската дефиниция на медийната грамотност - „способност за използване на медиите, да се разбере и даде критична оценка на различни аспекти на медиите и на медийното съдържание и за осъществяване

на комуникации в различни контексти. Тази дефиниция е била потвърдена с голямо мнозинство от анкетирания членове на Експертната група за Медийна грамотност. В „Европейския подход към медийната грамотност в цифровата среда“ под медийни съобщения се има предвид както информационни, така и творчески съдържания под формата на текстове, звуци, образи и пр., включени в различни комуникационни средства- телевизия , кино , видео, уебсайтове , радио, видеоигри, виртуални общности и пр⁸

От изследователска гледна точка, понятието медийна грамотност включва основните измерения на европейския подход:

- разбиране на всички аспекти на съществуващите медии от вестници до виртуални общности;
- активно използване на медиите чрез /наред с интерактивна телевизия , ползване на интернет търсачките или участие във виртуални общности, по-добро използване на потенциала на медиите за развлечения, достъп до културата, межкултурния диалог, обучение и ежедневните приложения (например чрез библиотеки, подкасти);
- като критичен подход към медиите по отношение на качеството и точността на съдържанието (да е налице възможност да се оцени информацията, рекламата в различни медии, да се използва търсачки интелигентно и пр.) ;
- използване на медийната креативност, тъй като развитието на медийните технологии и нарастващото присъствие на интернет като канал за разпространение, позволяват все по-голям брой европейци да създават и разпространяват изображения , информация и съдържание ;
- разбирането на икономиката на медиите и на разликата между плурализъм и медийна собственост;
- знание на проблемите с авторските права , които са от съществено значение за „законната култура“, особено за по-младото поколение в едновременното си качество на потребители и производители на съдържание.

В такива рамки, медийната грамотност се определя като възможност на млади и стари да развият знания, ценности и широк диапазон от умения и компетенции за критическо мислене, общуване и управление на информацията, да станат разумни потребители и творци. Затова тя е важна и прогресивна стратегия за възпитаване на мислещи, ангажирани и информирани граждани.

Нормативна рамка

Официален документ би трябвало да бъде българският образователен закон, където всички изброени аспекти трябва да се имат предвид. Медийната грамотност съществува само имплицитно в предстоящия нов закон за образованието. Законът не определя ясни правомощия за изучаване на медийното образование, а това би било разумно да бъде единствено в прерогативите на Министерство на образованието и науката

Нито веднъж в проекта на **новия образователен закон** не е спомената медийната грамотност като една от ключовите компетентности за учене през целия живот. Нищо не се посочва и в самия План за действие в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот.

Има много документи, които трябва да бъдат взети под внимание в медийната политика на България:

- - Декларацията на ЮНЕСКО от Грюнвалд относно медийното образование (1982 г.);
- - Резолюцията по медиаобразование и новите технологии от 1989 г. чрез Съвета на Европа, опирайки се на документите на ЮНЕСКО;
- - Парижката програма на ЮНЕСКО от 2007 г.: 12 препоръки за медийното образование;
- - Доклада на комисията по култура и образование (А6-0461/2008);
- Становище на Комитета на регионите относно "Медийна грамотност" и "Творческо онлайн съдържание" (2008 / С 325/12);
- Европейски подход към медийната грамотност в цифрова среда. Отправни документи, съобщение на комисията до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите;
- Творческо онлайн съдържание в съобщението за единния пазар от Комисията до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите;
- • "Брюкселска декларация за ученето през целия живот на медийно образование" от декември 2010 година.

Може да се каже, че значението на медиите в процеса на обучение и възпитание на младите хора, както и значението на различните форми, в които медийните послания във всекидневния живот, като програми, филми, образи, текстове, сайтове могат да въздействат и да променят очакванията към подготовката и квалификацията на учителите и променената комуникационна среда, в която протича образователния процес, не са осмислени и експлицирани в нужната им категоричност. А целеви групи са всички слоеве от населението: деца, младежи, възрастни, хора в напреднала възраст хора с увреждания и пр.

Няколко се няколко местата където има имплицитни намерения. В държавните образователни изисквания за учебно съдържание по обществени науки и гражданско образование (училищно образование) основният акцент се поставя върху формирането на социалната култура на учениците и развиване на уменията им за активно гражданско участие в социалния живот в условията на културно многообразие и глобализация чрез изграждане на критичен подход към различни медийни съдържания, създаване на умения за комуникация и вземане на решения; формиране на самостоятелно мислене и личностно развитие.

Медийното образование е отговорност на различни отдели в Министерството на образованието, но няма специализиран отдел, който да се занимава с този въпрос. Разбира се различните направления като: общо образование, професионално образование, висшето образование, младежки дейности и пр. имат за приоритет и този въпрос - доколкото той се отнася до цялостната публична култура и компетентност на младите хора да участват в дигиталната среда не само в рамките на училищата и университетите, но и извън тях.

Отговорен за докладването на Европейския съюз относно медийното образование е Министерство на образованието и науката като официален ръководен орган, но все още липсва изготвен стратегически план за медийното образование. Няма законодателство, което препоръчва включването на медийното образование в началното и средното образование. Училищата са преобладаващо технологично оборудвани, но оборудването не е придружено от учебните програми в областта на медийната грамотност.

В страната ни липсват официални правителствени медийни политики за ролята на преподавателите в областта на медийната грамотност - както за самото тяхно квалифициране и преквалифициране, така и за ролята им в обучението на учащите.

В утвърдените от правителството официални учебни планове на средното образование от първи до 12 клас отсъстват специализирани дисциплини, свързани с медийна грамотност. Присъства преобладаващо обучение по информационни технологии-дисциплина която започва да се изучава от 3 клас и се води като задължително избираема до 4 клас, а впоследствие като редовна дисциплина до 10 клас включително за всички училища в България. Но тя преобладаващо се отнася до компютърно обучение на подрастващите във всички български училища.

Както вече беше споменато, най-значителната политическа програма в областта на медийното образование в последните години е Национална програма "Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в училищата, която е фокусирана основно върху технологиите и достъпа до интернет.

Дори в публикуваната Европейска Стратегия за учене през целия живот, където са изредени ключови компетентности, няма експлицирана ключова компетентност, свързана с медийната грамотност. Сведена е до компетентност в областта на информационните и комуникационни технологии. За страните от ЕС са дефинирани следните осем ключови компетентности:

- комуникация на роден език;
- комуникация на чужди езици;
- математическа компетентност и основни познания в областта на природните науки и технологиите;
- дигитална компетентност (информационни и комуникационни технологии);
- умения за учене;
- социални и граждански компетентности;
- инициативност и предприемачески умения;
- компетентности в областта на културата и на творческите изяви

Позиционираност на медийното образование за получаване на публична компетентност за участие в дигитална среда

В нашата страна акцентирането върху медийната грамотност е концентрирано главно в университетите. В училищата проблемите на медийната грамотност са решени повече или по-малко като независими дейности на преподаватели, инициирани от тяхното участие в международни програми и проекти .

Различни форми и разновидности на медийно обучение са включени в:

- **1. рамките на университети** - по линия на бакалавърски, магистърски и докторски програми в различни факултети и департаменти, по линия на научни центрове, изследователски семинари, лаборатории и други университетски единици;

- **2. орбитата на неправителствените организации** като постоянен техен ангажимент чрез организиране на лекционни курсове, международни семинари, дискусии и пр.;

- **3. Мобилни формирания на специалисти** – по линията на участие на ангажираните с медийната грамотност специалисти в международни или национални проекти. Тези мобилни формирания включват инициативи свързани с реализирането на целите и задачите на конкретен проект, без политика на имплементиране и продължаване на тези действия и инициативи и след това.

Обучителни дейности от тези три типа изпълнители, ангажирани с проблематиката, са осъществявани и се осъществяват сред всички образователни степени

В рамките на университетите

За преподавателите от акредитирани медийни специалности- журналистика, връзки с обществеността, медийна педагогика, медийно въздействие и пр., занимаването с медийното образование обикновено е резултат на тяхна образователна и/или научна степен. Занимаващите се с медийна проблематика в университети и неправителствения сектор са с различни придобити степени- бакалавърска, магистърска или докторска степен в областта на медиите. За друга част от преподавателите, които са извън медийните специалности, но са с отношение към медиите – медийното образование също е част от съответната им степен - бакалавърска, магистърска или докторска. Имат се предвид преподаватели, занимаващи се с медийна проблематика в департаменти по социология, педагогика, философия, културология, библиотекознание, икономика и пр.

Медийните дисциплини, които се преподават или дискутират в различните научно-образователни единици са в преобладаващия брой свързани с получаване на бакалавърска, магистърска или докторска степен и с превес на задължителност спрямо избираемост на включените за учене специализирани курсове.

Събраните данни в обобщените таблици по-долу, свързани с преподаваните часове в полето на медийното образование, са една моментна снимка на българските университети. Поради липсата на единна национална методология за създаването на

учебни програми в областта, както и за събирането на релевантни данни по търсените показатели не може да се пледира за 100 % коректност на числата.

Разпределението на часовете, видовете програми, задължителния или избираем характер на дисциплините за медийните специалности или отделни курсове за медийното образование са представени както следва:

Таблица 1 Обобщена информация за медийното образование в университетите по брой часове и по задължителност и избираемост на дисциплините

Университет	Общо часове	Задължителни	Избираеми
ЮЗУ	6840	5381	1459
УНИБИТ	66745	54273	12472
УНСС	3510	2370	140
БСУ	24750	18963	5787
НБУ	25710		25710
АМвР	165	165	
АУБ	1076	666	410
СУ	27857	23832	4025
Общо	158577	106698	50879

Таблица 2. Магистърски (МА) и Бакалавърски (ВА) програми, свързани с медийното образование

УНИВЕРСИТЕТИ	Общо часове	МА	ВА
ЮЗУ	6840	2380	4460
УНИБИТ	66745	13650	53095
УНСС	3510	555	2955
БСУ	24750	13500	11250
НБУ	25710	12750	12960

А МвѣтрР	165	90	75
АУБ	1076	--	1076
СУ	27857	8945	18912
Общо	158577	54870	103707

Таблица 3 Съотношение между редовна и задочна форма на обучение

УНИВЕРСИТЕТИ	Общо часове	Редовна	Задочна
ЮЗУ	6840	5530	1310
УНИБИТ	66745	34350	32395
УНСС	3510	3510	
БСУ	24750	7500	17250
НБУ	25710	25710	
АМвРІ	165	75	90
АУБ	1076	1076	
СУ	27857	17520	10337
Общо	158577	97195	61382

Обикновено отделните курсове, които водят преподавателите по медийно образование са от 30 до 60 часа годишно и са включени преобладаващо като задължителни дисциплини.

Разработването на учебните програми в областта на медийното образование не е свързано с наличните разпоредби и синхронизация между отделните преподаватели и специалисти в областта. Липсата на официални политики за медийното образование се отразява върху иницирането и съдържанието на учебните програми по медийно образование.

Акредитирани учебни програми, съществуват в различните университети са предимно задължителни както в магистърските , така и в бакалавърски програми.

Учебните планове и програми са резултати от инициативите на лектори и са в съответствие с изискванията за акредитация и специфичните особености на другите дисциплини.

Акредитация на висшите училища, професионални направления и програми се осъществява от Национална агенция за оценяване и акредитация (НАОА).

Акредитацията е свързана с официална оценка на съответните институционални единици, препоръки и програми.

Отсъствието на официални медийни образователни политики, свързани с изисквания за набор от компетентности в медийното образование се компенсира от въведени от различните преподаватели компетентностни индикатори, съобразени с общите изисквания на НАОА.

Стандартните инструменти за очаквани резултати са свързани с получаване на умения за презентации; интерпретации; анализи, сътворчество и пр. Те са съобразени със спецификата на различните аспекти на медийната грамотност.

Основните резултати са свързани с познаване на:

- Теориите за формирането на медийна компетентност в ерата на интернет в различните възрастови групи с оглед на възрастовите особености и на особеностите на мултикултурната среда
- Положителните практики в дейността на Европейския съюз по изграждане на европейска културна идентичност и осъществяване на политиката за учене през целия живот, Болонския процес за изграждането на единно европейско пространство за висше образование;
- Практики за прилагане на мултимедия за целите на процеса на обучение;
- Различните възрастови групи за най-актуалните социални проблеми на демократичното развитие на България;
- Вариантите за образование на хората, които да вземат активно участие в социалния живот

- Документите за формиране на демократично гражданство чрез образование./програма на Минка Златева/

Профилирано висше медийно образование, под формата на бакалавърски, магистърски и докторски програми, както и специализации и отделни дисциплини в областта на медиите, журналистиката или връзки с обществеността, се предлагат в най-големите държавни и частни университети СУ, УНСС, Нов български университет, Югозападен университет, Американски университет, Бургаски свободен университет и др. В най-големия държавен университет - Софийският университет, функционира бакалавърска педагогическа специалност в областта на медиите, която се преподава във Факултета по предучилищно образование. Има се предвид специалност **“Педагогика на масовата и художествена комуникация”**.

Тази педагогическа бакалавърска програма в областта на медийната грамотност се радва на голям успех. Хорариумът и е 2205 учебни часа с 240 кредита, а срокът на обучение – 8 семестъра. След успешното завършване на обучението студентите получават диплом за бакалавър по Педагогика на масовата и художествената комуникация.

Студентите по тази програма, респективно специалност, използва познанията си в различни форми. В една от изучаваните от тях дисциплина „Медиазнание и медийна педагогика"например студентите демонстрират на децата от детските градини специфични медийни продукти, което е полезно за проверка на техните реакции и оценки. Периодично подготвените от студентите медийни „продукти“ включват телевизинно предаване, радиопредаване, проекти за детско списание, документално филмче и др.

В университетите функционира и друг тип свързани с медиите структури, които се занимават с научни изследвания и обучение - центрове, семинари, асоциации. По-важните от тях са: Международен научен семинар за медийното образование (ЮЗУ); Център за нови медии и дигитална култура (ЮЗУ); Югоизточно европейски център за семиотични изследвания (НБУ); Летни училища в различни университети и пр.

В гимназиалното образование частично медийното образование е съсредоточено в дисциплините по езици – по чужд език или по български език и литература в последните класове. Няма специализирани дисциплини. Своеобразна специализираност е налице единствено за обучение на българи, живеещи извън пределите на страната. Няма налични официални данни на национално ниво за обучение по медийна

грамотност в училищата. Има спорадични данни, свързани с проектни дейности на участващи в проекти за медийна грамотност ангажирани лица от София, Разлог и пр.

В рамките на неправителствени организации

Неправителствените организации също извършват дейности, касаещи медийната грамотност. Имат се предвид различни фондации, сдружения, някои от които с десетилетен опит в организиране на лекционни обучителни курсове, международни семинари, дискусии и пр.

В страната ни няма статистически данни за броя на мероприятията, които са провеждали, както и за часовете, отделени на тази дейност. Не може и да се съберат подобни данни, поради отсъствието им или поради ограниченото им присъствие в публичното пространство, както и поради нежеланието да бъдат споделени подобни данни.

По-известните неправителствени организации, които са се занимавали и продължават да се занимават с тази проблематика, използвайки кадри и от университетите са:

- Център за развитие на медиите. ичат да общуват свободно.
- Фондация „Медии с човешко лице“
- Българска асоциация на комуникационните агенции
- - Медийна демокрация

В рамките на мобилните “ad hoc” единици.

Те представляват смесени форми на участие на хора в различни типове проекти. Обикновено се включват учени от университети и научни организации, експерти от НПО, учители и хора от медийната практика.Участието им е по покана в тези национални и/или международни проекти. За разлика от другите две позиционирани форми, този тип участие се асоциира като неефективен или с кратковременна ефективност за периода на проектите.

Положителните инициативи и практики се прекъсват след изтичането на проектите.

Заклучение

Медийната грамотност е ключова публична компетентност за участие в днешния глобален свят. Правото на комуникация и свободното изразяване на мнение са едни от най-важните постижения в демократичните общества. Възможността за критично осмисляне на медийната действителност и за създаване на такава от гражданите е немислима без адекватно медийно образование .

Медийната грамотност трябва да бъде дисциплина в рамките на задължителното образование. Налице е нужда от специални еврорегламенти за включване на проблематиката в официалните нормативни актове.

Бележки:

1. виж www.parliament.bg/pub/.../20121127123603Evrovesti_22_2012.pdf
www.parliament.bg/pub/.../20121016113547Evrovesti_16_2012.pdf
2. виж <http://www.mtitc.government.bg/page.php?category=92&id=711>
3. виж <http://internet.mon.bg/ikt/>
4. виж <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=476>
5. <http://bookshop.europa.eu/bg/print/eacea/;pgid=y8dIS7GUWMdSR0EAIMEUUsWb0000VRzIsm0;sid=bLeEfQFXVYWEWIGsyPAa2mNyznT4LUw0csU=?CatalogCategoryID=LvYKABst3tgAAAEjFYcY4e5K&SortAttribute=PubYear>
6. виж <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=767>
7. виж http://www.minedu.government.bg/left_menu/strategies/
8. виж Европейски подход към медийната грамотност в цифровата среда (COM2007) <http://www.cedefop.europa.eu/EN/news/7621.aspx>
9. Авторката изказва благодарност на представителите на учебни отдели и на сътрудници в университетите за предоставените данни, както и на проф. Минка Златева и проф. Божидар Ангелов от СУ“Кл.Охридски“ за научната им и практична помощ за изготвянето на материала.

---

^xдоц. дсн Добринка Пейчева е преподавател от катедра Социология, Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“-Благоевград. Ръководител на международен научен семинар „Медии и образование“.